

Ilmajoen kirkon penkkijärjestys Tapio Piirto

Ilmajoen ensimmäinen kirkko valmistui vuonna 1516. Samalle paikalle rakennettiin toinen kirkko, joka valmistui vuonna 1638. 1750-luvulle tultaessa kirkko oli käynyt ahtaaksi ja oli kunnoltaankin jo rappeutumaan päin. Vuonna 1757 kirkkoherra Salomon Hanneliuksen kokoonkutsumassa kirkonkokouksessa tehtiin päätös uuden kirkon rakentamisesta. Nykyinen kirkko rakennettiin vuosina 1764-1766. Kirkkoherra Salomon Hannelius toimitti kirkon vihkimisen 21.9.1766.

Teoksessaan Ilmajoen pitäjä Niilo Liakka kertoo kirkonrakentamisesta ja penkkijaosta hän toteaa:

”Kirkon sisäiseen järjestelyyn kuului myöskin penkkijako, joka oli tavallansa omistuksellinen asia, sillä huomioon otettiin, minkä verran kukin oli kirkonrakentamisesta kärsinyt kuluja. Mutta tärkeänä pidettiin myös, että kirkossakin tuli osoitetuksi, mikä järjestys ihmisillä yhteiskunnassa oli.”

Series Sacerdotum on Ilmajoen papiston kirjoittama pitäjän tapahtumista, papeista ja kirkon vaiheista kertova kirja.

Kirjassa on myös syksyllä vuonna 1766 laadittu uuden kirkon penkkijärjestys. Kirjauksista voidaan todeta, että pääsääntöisesti jokaisen talon asukkailla oli paikkoja kahdella eri penkillä. Ensimmäiset paikat lähempänä keskustaa, toiset taaempana. Arvattavasti isännät poikineen istuivat ensimmäisillä paikoilla, rengit taaempana. Järjestelyllä välttyttiin myös siltä, ettei kukaan isännistä joutunut istumaan toisen talon renkien takana, joten yhteiskunnallinen järjestys säilyi.

Kirjauksissa huomio kiinnittyy itäisen sakaran naistenpuoleen. Joutuiko pappilan naisväki todella istumaan piikojensa takana? Sakasti oli rakennettu idän- eli joenpuoleisen sakaran päätyyn. Sakarassa oli myös alttari ja saarnatuoli, josta johtuen miestenpuolelle sopi vain 12 penkkiriviä. Naistenpuolelle penkkejä sopi 22, joista penkkirivi 11 sijaitsi samalla kohdalla miestenpuolen penkin numero 1 kanssa. Papin ja pappilan naisväen penkit sijaitsivat vierekkäin, joten toisin kuin kirjausjärjestys antaa ymmärtää, naistenpuolen penkkirivi 11 sijaitsi arvokkaammalla paikalla kuin penkki numero 1.

Kirjauksissa ovat mukana myös Peräseinäjoen kylän talot. Oman kappelinsa peräseinäjokiset saivat vuonna 1798. Peräseinäjokisten eron ja kirkon laajennusten myötä istumajärjestystystäkin jouduttiin myöhemmin muuttamaan. Esivanhempamme istuivat kirkossa 238 vuotta sitten talonsa ja sääätynsä mukaisesti seuraavassa järjestyksessä.

Penkkirivien numerot ja niiden haltijat
Läntinen sakara, miestenpuoli, ensimmäinen kerta.

1. Komppanian kapteenin ja ylhäisimpien sotilas- ja siviilivieraiden penkki
2. Alempiarvoisten säätyläisten, aliupseerien, kruunun- ja pitäjänpalvelijoiden sekä opiskelijoiden penkki
3. Peltoniemi, Peurala, Ilkkala, Kahmala
4. Koskenkorva, Kokko, Kuhnala, Talvitie
5. Rahkola, Ollila, Laurosela, Ala-Kauppila
6. Latva-Nikkola, Rinta-Nikkola, Rinta-Röyskölä, Possola
7. Yli-Kokkola, Ala-Kokkola, Ranta, Yli-Kiikkala
8. Latva-Loppi, Raskula, Fossila, Jussila
9. Könni, Kohta-Kokkola, Suomula, Västilä
10. Pietilä, Keski-Loppi, Vuollet, Yli-Röyskölä
11. Iso-Jouppila, Huikkula, Nahkaluoma, Yli-Torala
12. Ala-Rahnasto, Rinta-Loppi, Havusela, Ala-Torala
13. Piirto Jaakko, Luoma, Mylläri, Ala-Kihniä
14. Yli-Talosela, Ala-Talosela, Ilomäki, Viitasaari, Tuominiemi

Toinen kerta.

15. Seppälä, Antila, Jouppunen, Kuhnala, Viitala
16. Ala-Penttilä, Karjanmaa, Yli-Pirilä, Ala-Pirilä, Kärkelä
17. Koukkari, Aho, Yli-Kihniä, Viitasaari, Kalajainen, Hopiavuori, Rintala
- 18-22.

Läntinen sakara, naistenpuoli, ensimmäinen kerta.

1. Komppanian kapteenin ja ylhäisimpien sotilas- ja siviilivieraiden rouvien penkki
2. Alempiarvoisten säätyläisten, kruunun- ja pitäjänpalvelijoiden sekä aliupseerien rouvien ja tyttärien penkki
3. Peltoniemi
4. Peurala, Ilkkala, Kahmala
5. Rahkola, Kokko, Koskenkorva, Talvitie
6. Kuhnala, Jouppunen, Latva-Nikkola, Ala-Penttilä
7. Ala-Kauppila, Ranta, Rinta-Nikola, Rinta-Röyskölä
8. Yli-Kiikkala, Possola, Seppi-Kokko, Latva-Loppi
9. Könni, Suomula, Kohta-Kokkola, Pietilä
10. Iso-Jouppila, Huikkula, Nahkaluoma, Keski-Loppi
11. Havusela, Rinta-Loppi, Ala-Rahnasto, Ala-Torala
12. Yli-Talosela, Piirto Jaakko, Piirto Juho, Luoma
13. Ala-Talosela, Mylläri, Ala-Kihniä

Toinen kerta.

13. Antila
14. Pitäjän käsityöläisten vaimot
15. Ollila, Lahti, Kuhnala, Ranto
16. Karjanmaa, Karjala, Västilä, Jussila
17. Yli-Pirilä, Ala-Pirilä, Yli-Torala, Koukkari
18. Koskela, Kalajainen
- 19-22.

Eteläinen sakara, läntinen miestenpuoli, ensimmäinen kerta.

1. Hannuksela, Seppälä, Antila, Ala-Penttilä
2. Lahti, Jouppunen, Seppi-Kokko, Latomäki
3. Ranto, Yli-Penttilä, Latva-Röyskölä, Hyövälti
4. Keski-Röyskölä, Vähä-Jouppila, Piirto Juho, Viitala
5. Sotilaat
6. Sotilaat
7. Sotilaat

Toinen kerta.

8. Lahti, Kokko, Ketelä, Laurosela, Mylläri
9. Latva-Nikkola, Rinta-Röyskölä, Yli-Kokkola, Yli-Kauppila, Luoma
10. Kohta-Kokkola, Fossila, Possola, Iso-Jouppila, Hyövälti
11. Jussila, Nahkaluoma, Yli-Penttilä, Keski-Loppi, Koskela
12. Havusela, Västilä, Piirto Jaakko, Yli-Talosela, Ala-Kihniä

Eteläinen sakara, itäinen miestenpuoli, ensimmäinen kerta.

1. Piispan ja professorien penkki
2. Pappilan palvelijat, rengit ja torpparit
3. Kappalaisen virkatalo, Karjala, Koskela
4. Yli-Kihniä, Hopiavuori

Toinen kerta.

4. Peltoniemi, Ilkkala, Sihtola
5. Pitäjän käsityöläiset
6. Korpi, Ranto, Ollila, Hoppala, Luhtasela
7. Koskenkorva, Ojanperä, Pietilä, Könni, Keski-Röyskölä
8. Mattila, Suomula, Karjala, Yli-Rahnasto, Ala-Rahnasto
9. Yli-Torala, Ala-Torala, Ala-Talosela, Yli-Röyskölä, Piirto Juho
- 10-12.

Itäinen sakara, miestenpuoli, ensimmäinen kerta.

1. Papin penkki
2. Ketelä, Sihtola, Korpi, Yli-Pirilä
3. Yli-Kauppila, Hoppala, Karjanmaa, Ala-Pirilä
4. Ojanperä, Mattila, Yli-Rahnasto, Luhtasela
5. Kärkelä, Koukkari, Aho, Kalajainen

Toinen kerta.

6. Hannuksela, Peurala, Kahmala, Rahkola, Ilomäki
7. Talvitie, Ranta, Yli-Kiikkala, Ala-Kauppila, Huikkula
8. Rinta-Nikkola, Seppi-Kokko, Ala-Kokkola, Raskula, Rinta-Loppi
9. Latva-Loppi, Latva-Röyskö, Latomäki, Vähä-Jouppila, Vuollet, Tuominiemi
- 10-12.

Itäinen sakara, naistenpuoli

1. Ranto, Hoppala, Mattila, Keski-Röyskölä
2. Lahti, Korpi, Ketelä, Laurosela
3. Ala-Kokkola, Karjanmaa, Yli-Kauppila, Yli-Rahnasto
4. Latva-Röyskölä, Luhtasela, Ala-Pirilä, Koukkari
5. Kärkelä, Aho, Kalajainen, Viitasaari, Hopiavuori
6. Huikkula, Rinta-Loppi, Yli-Röyskölä, Ilomäki
7. Yli-Pirilä, Rahkola, Jouppunen, Yli-Kiikkala
8. Sihtola, Yli-Kokkola, Ala-Kokkola, Pietilä
9. Kappalaisen virkatalon piit ja vähtärin vaimo
10. Pappilan piit
11. Pappilan naisväki
12. Kappalaisen ja apulaispapin naisväki
13. Hannuksela, Peurala, Kahmala, Sihtola
14. Talvitie, Ala-Kauppila, Rinta-Nikkola, Ranta
15. Ojanperä, Raskula, Latva-Loppi, Latomäki
16. Vuollet, Ala-Penttilä, Vähä-Jouppila, Piirto Juho
17. Havusela, Piirto Jaakko, Yli-Talosela, Ala-Torala
18. Ala-Talosela, Ala-Kihniä
- 19-22.

Pohjoinen sakara, itäinen naistenpuoli, ensimmäinen kerta.

1. Hannuksela, Antila, Ollila, Latomäki
2. Karjala, Västilä, Yli-Penttilä, Raskula
3. Yli-Röyskölä, Ojanperä, Yli-Kihniä, Koskela

Toinen kerta.

4. Hannuksela, Ilkkala, Koskenkorva, Fossila
5. Korpi, Hoppa, Rinta-Röyskö, Laurosela
6. Könni, Mattila, Suomula, Yli-Penttilä
7. Keski-Loppi, Yli-Rahnasto, Ala-Rahnasto, Latva-Röyskö
8. Viitala, Kärkelä, Aho, Mylläri
9. Viitasaari, Yli-Kihniä, Tuominiemi, Hopiavuori
10. Sotilaan vaimot
11. Sotilaan vaimot
12. Sotilaan vaimot
- 13-15.

Pohjoinen sakara, läntinen naistenpuoli, ensimmäinen kerta.

1. Seppälä
2. Yli-Kokko, Fossila, urkurin ja lukkarin vaimot
3. Jussila, Keski-Röyskölä, Vähä-Jouppila, Vuollet
4. Hyövälti, Yli-Torala, Viitala, Ilomäki
5. Tuominiemi

Toinen kerta.

5. Ketelä, Kokko, Latva-Nikkola
6. Seppi-Kokko, Yli-Kauppila, Possola, Kohta-Kokkola
7. Hyövälti, Nahkaluoma, Iso-Jouppila, Luhtasela
8. Luoma, pappilan piit
- 9-15.

Lähteet

Niilo Liakka, Ilmajoen pitäjä
Series Sacerdotum

Kiitän Ilmajoen seurakuntaa tutkimusavusta.

Artikkeli on julkaistu aikaisemmin Ilmajoen Joulu 2004 –lehdessä.